

وزیر جنگ - فرمایشی را که حضرت والا می فرمایند صحیح است چندین مرتبه از وزارت داخله نوشته اند که وزارت جنگ حاضر است یکمده سواری هم تهیه میشود و برای انارک و نائین فرستاده خواهد شد و این مدتی که مسامحه شده در جلوگیری نایب حسین برای این بود که وزارت جنگ با اهمیت نمی دهد و اینکه گفتند یکسال است وزارت جنگ نمیتواند از عهده او بر آید اینطور نیست این دزد است دزدی میکند و خودش را بکوه میزند استمداد دولتی که نمیتواند از کوه بالا برود و با او طرف شود و این اختصاص بایران ندارد در ممالک منظم هم نظیر این اتفاق می افتد که یک دزدی مرتکب اینگونه حرکات میشود باید یکمده سوار و چند مراده توپ کوهستانی فرستاده شود استمداد ویرا هم فرستادیم معین است و نایب حسین را گرفتار خواهند کرد .

عزالمملک - تقریباً حالا سه سال است (بانه) که یکی از حکومت های بزرگ کردستان است از نعت نفوذ حکومت خارج شده است نمی دانم در این مدت سه سال وزارت امور خارجه چه اقدامی کرده است و اگر اقدامی کرده اند اظهار نمایند و چنانچه محظوری می داشتند که در این مدت نمی توانستند اقدام نمایند اقلاً خوب بود محظورشانرا می گفتند .

وزیر امور خارجه - بنده این سؤال را اول دفعه است که می شنوم رجوع می کنم بدوسیه وزارت خارجه اگر این سؤال بی جواب مانده است مسبق شده جواب می دهم .

عزالمملک - قریب ۵ ماه یا هفتماه است که این سؤال را کرده ام چطور شده است وزارت خارجه مستحضر نشده است

وزیر امور خارجه - عرض کردم بنده چون تازه داخل این وزارت خانه شده ام مسبق نیستم اطلاع پیدا می کنم جواب می دهم .

عزالمملک - گویا در نظامنامه داخلی اینطور ذکر شده است که نمایندگان می توانند در بدو و یا ختم مجلس سئوال بنمایند فقط در مورد استیضاح اقلاً باید سه روز قبل از اظهار اخطار نمایند

وزیر پست و تلگراف - چون بنظامنامه داخلی استدلال کرده اند لازم می دانم عرض کنم در نظامنامه داخلی هم هست که در موقع وزیر هر وقت باشد می تواند از جواب امتناع نماید

وزیر امور خارجه - از جواب امتناع نمیکنم چون مسبق نیستم عرض نکردم .

وزیر پست و تلگراف - بنده هم موقتاً عرض کردم می تواند امتناع نماید .

رئیس - صحیح است که در نظامنامه داخلی نوشته شده است نمایندگان در ابتدا یا انتهای مجلس می توانند سئوال نمایند ولی لازم است که قبلاً به آنها اطلاع داده شود که خودشان را برای دادن جواب حاضر نمایند و این یک چیزی نیست که بگوئیم اهمیتی ندارد .

عزالمملک - عرض کردم قریب هفتماه است این سؤال را کرده ام و یک دفعه هم در مجلس اظهار

نموده ام و قریب چهار روز قبل هم به معاون وزارت خارجه اظهار کردم جواب گفتند که تازه به معاونت این وزارت خارجه معین شده کسب اطلاع کرده جواب می دهم

معاذ السلطنه - بنده میخواستم از وزیر خارجه سؤال نمایم که در این مدتی که در وزارت خارجه تشریف برده اند در خصوص رجعت قشون روس چه اقدامی کرده اند .

وزیر امور خارجه - بدیهی است در این مدت کمی که داخل وزارت خارجه شده ام نمی شود منتظر شد که کارهای خیلی بزرگ صورت داده باشم ولی معذرت داخل کارهای مهم شده ام بعد از آنکه چیزی مذاکره کردم معلوم شد که دولت روس منتظر است در این خصوص با دولت ایران مذاکره بکنند در صورتی که بنده تصور میکردم همین طوری که آمده اند مراجعت می کنند و هیچ مذاکره نخواهند کرد و در اسنادیکه در بدو ورود بنام دول اعلام کردند که از برای یک مقصود معین که آرد و غله بیاورند وارد شدند و خودشان نیز اعلام کردند که بدون هیچ شرطی میروند و حال که اینطور اظهار شد بنده وقتی که رجوع کردم بدوسیه وزارت خارجه که ببینم در این خصوص چه مذاکره شده است خیلی تعجب کردم یعنی یک کاغذی از یک ماه قبل دیدم که در آن قدری عنوان مذاکره بود و دعوت کرده بودند که مذاکره نمایند ولیکن معلوم است اگر مذاکره داشته باشند خواهند نمود و ما هم آن جوابی را که لازم است خواهیم داد ولی در این هم حرفی نیست که یک دولتیکه با همسایه است اگر بخواهد مذاکره کرانی بنماید دوستانه خواهد بود و من که وزیر خارجه شاهستم و سابقاً هم در این وزارتخانه بوده ام سالها است که تصور میکردم دولت روس با دولت ایران دوست است و حالا که میخواهند مذاکره نمایند [اگرچه گمان نمیکنم محتاج به مذاکره باشد] بدیهی است که این مذاکره یک چیز سخت ناگواری برای دولت ایران نخواهد بود و خیلی ملایم و مناسب خواهد بود .

رئیس - دستور جلسه آتی .

لواءالدوله - بنده یک سئوالی داشتم از وزارت داخله .

رئیس - سئوالتان را باید قبلاً اطلاع بدهید تا برای جواب حاضر شوند .

لواءالدوله - سئوال بنده در خصوص رشید السلطان بود و این یک چیزی نیست که لازم باشد با اطلاع همین حالا اطلاع میدهم

رئیس - چند روز قبل در خصوص اجرای نظامنامه داخلی مذاکره شد بنده عرض کردم من حاضرم اجرا نمایم ولی شما نمی گذارید حالا خودتان شهادت بدهید که نمی گذارید اجرا شود نظامنامه داخلی می گوید باید از موضوع سئوال قبلاً وزیر را مسبق نمود و هیچ شرط نکرده است که آن سئوال غیر واضح باشد - دستور جلسه آتی - شور ثانی در بقیه قانون اداری معارف مذاکره در مرانامه را وزراء رای آخری در امتیاز تلاشونی عراق .

ناصر الاسلام - بنده در جلسه گذشته یک تقریری کرده ام که در صورت مشروح ضبط است و در روزنامه استقلال ایران در ضمن اخبار مجلس بیان بنده راطوری نوشته اند که ابداً بنده درض نکرده ام معلوم میشود مخبر آن روزنامه نتوانسته

صحیحاً ضبط نماید استدعا می کنم آن عرایض بنده را بفرمایند از صورت مشروح استیضاح نموده با اداره روزنامه استقلال ایران بدهند که ثانیاً درج نموده رفع اشتباه بشود .

رئیس - بسیار خوب

حسنعلیخان - بنده در جلسه گذشته راجع بان راپورتی که از کمیسیون نفتیش تقدیم شده بود عرایضی کردم که بعضی از نمایندگان طور دیگری ملتفت شده اند و یک سوء تفاهمی شده است حالا لازم است در ثانی عقیده خودم را درست عرض کنم که بهتر مطلع شوند بنده هیچوقت عقیده برخلاف قانون نداشته ام و آنروز هم عرض کردم یک نفری که در یک مملکتی خدمت کرده است و از روی صداقت متحمل زحمات شده است برای اینکه خدمات زیاد کرده نباید آنروزی که از او یک خطائی سررد آن خدمات را تماماً محو کرد و آن شخص را خدمتگذار مملکت ندانست و آنچه که از طرف کمیسیون نسبت بشخص حاجی وکیل الرعایا اظهار شده بود عقیده بنده این بود یک کمیسیونی که از طرف مجلس مامور می شود و رسماً می رود در یک وزارتخانه برای تعقیب مستقیماً طرف خواهد بود و آن وزارتخانه آن وزارتخانه منسحب خواهد شد بشعبی و خودش با آن شعب طرف خواهد بود بنده عرضی که کردم این بود که وزارت مالیه دارای شعباتی است چه شد که این هیئت تعقیبیه وقتی که رسماً وزارت مالیه فقط بشعب اعانه پرداختند و اسمی از سایر شعب ببرند بعضی از آقایان جواب دادند که این هیئت که رفتند بوزارت مالیه وزارت مالیه تمام دواتر را تسلیم کرد ولی شبهه اعانه امتناع نمود و این امتناع علت این شد که هیئت اول باین شبهه رسید کی نماید و در ضمن اظهاراتی که بنده کرده بودم سوء تفاهمی شد = مثلاً بنده می خواهم از شخص حاجی وکیل الرعایا طرفداری نمایم در صورتی که مقصود بنده فقط این بود که در صورتی که برای این زحمتی که وکیل الرعایا کشیده است در مقابل آن خدمات یک همچو حق اسمی و حق الجعاله را که می خواهد حلالش باشد و این را هم الان عرض می کنم مجلس شورای ملی در صورتی که تصویب نماید این حق الزحمه باو داده شود مثل اینکه در سایر ممالک هم برای اشخاصی که خدمت می کنند هر کس باشد حق الزحمه برای او منظور می دارند و ابداً غرض بنده از این اظهار در آن روز طرفیت یا طرفداری از اشخاص نبود (مجلس نیم ساعت قبل از ظهر ختم گردید)

جلسه ۱۳۱

صورت مشروح روز شنبه ۱۴

شعبان المعظم ۱۳۲۸

مجلس دو ساعت و ربع قبل از ظهر در نعت ریاست آقای ذکاءالملک تشکیل شد و صورت مجلس روز پنجشنبه ۱۲ را آقای معاضدالملک قرائت نمود

رئیس - در صورت مجلس اگر ملاحظاتی هست بفرمائید .

ارباب کیخسرو - عرض بنده این بود هر جا که القاب ذکر می شود خوبست اسامی هم نوشته

شود آنجا که سردار ملی و سالار ملی نوشته شده است خوب بود اسامی ایشان هم نوشته شود.

عز الملك - در روز نامه استقلال ایران در ضمن سؤال بنده از وزارت خارجه دیدم که نوشته شده بود (بانه) یکی از حکومت های بزرگ ایران نخواهد بود و فرض محال محال نیست فرض میکنیم (بانه) یکی از حکومت های بزرگ ایران باشد آن وقت کردستان چه خواهد شد خوبست تند نویس ها یک قدری مواظب باشند که نطقها را تغییر ندهند بنده اینطور گفتم که (بانه) از تحت نفوذ حکومت ایران خارج شده است.

میرزا اسدالله خان - در يك فقره جوابی كه وزیر امور خارجه بریروز دادند در خصوص رجعت قشون روس يك اشتباه لفظی شده است و آن این است که گفته اند «دولت روس منتظر است که در این خصوص با دولت ایران مذاکره کنند»

چون مذاکره در زبان فارسی دو معنی دارد يك معنی آن لغوی و معنای دیگر آن اصطلاحی است معنی لغوی آن صحبت کردن است ولی معنای اصطلاحی مذاکرات دیپلماتی است حالا میخواهیم بدانیم که مراد از این لفظ معنای تحت اللفظی است یا معنای اصطلاحی اگر معنی مراد معنای اصطلاحی است گمان نمی کنم مجلس بتواند ساکت نشیند و نمیتوانیم قبول بکنیم که با آن دولت داخل مذاکره شویم و دلیلش این است که ما آنها را محق در ورود نمیدانیم تا اینکه ما را دعوت کنند باینکه داخل در مذاکره شویم باید همانطوریکه بدون مذاکره وارد شده اند همانطور هم خارج شوند بنده این سکوت مجلس را صحیح نمی دانم و باید وزیر امور خارجه در جلسه آنیه توضیح بدهد که مراد از این لفظ معنی اصطلاحی است یا معنی لغوی تا رفع اشتباه بشود.

رئیس - خوب است در اینخصوص خودتان از وزارت خارجه سؤال بکنید.

معاضد الملك - در جواب آقای عز الملك بنده لازم میدانم که از طرف دایره تند نویسی دفاع کنم که در روزنامه استقلال ایران هر چه نوشته باشد بدایره تند نویسان ربطی ندارد دایره تند نویسی مأذون نیستند که صورت مشروح را بر روزنامه بدهند و هر وقت بدهند بایستی بتصویب هیئت رئیسه یا دونفر از منشی ها بدهند.

عز الملك - بنده اول بصورت مشروح هم رجوع کردم دیدم در آنجا هم این اشتباه را کرده اند. **ارباب کیخسرو** - اینکه فرمودید دایره تند نویسان بی اطلاع هیئت رئیسه اخبار نمیدهند بنده مخصوصاً دیروز يك ورقه دیدم که از طرف هیئت رئیسه نوشته بود بر رئیس تند نویسان که صورت مجلس بر روزنامه استقلال ایران بدهند.

هشترودی - آن روز که در محاسبه حاجی و کپل الرایا که آقا میرزا اسدالله خان راپورت میدادند من خیلی تعجب کردم که اینقدر اشتباه ممکن است بشود يك شخصی کارهای شخصی خودش را در پارلمان اظهار بکنند و دو ساعت وقت

پارلمان را تلف نماید و خیلی تأسف می خورم از وزیر مالیه و از این کمیسیون که هستند باوجودی که خودشان اقرار کردند که این حساب شخصی است و ربطی بمحاسبات شعبه ندارد و لازم شد بنده يك مختصر وقتی از اوقات مجلس را ضایع کنم برای اینکه رفع اشتباه کنم و یکی از امورات شخصی خودم را بگویم و خیلی خیلی بنده تعجب می کنم و تکذیب می کنم آن چیزی را که در اینجا نوشته شده است بنده با يك شخصی طرفم و از او پول گرفته ام و داده ام بعد از آن آن شخص رفته است بوزارت مالیه این چه ربطی بوزیر مالیه دارد و بعد از آنکه و کلاه خودشان گفتند اینقرض قرض شخصی فلانکس است و چه ربطی دارد باینکه میرزا اسدالله خان این را در مجلس راپورت بدهد که این عمل شخصی بنده است مثل اینکه با اهل بازار طرف حساب هستم هیچ ربطی بوزیر مالیه و این و آن ندارد و اساساً دروغ است و آن شخصی که تمسك شخصی داده ام حاضر است بعد از آن هم خودم دوپست تومان است و در راپورت يكصد و هفتاد تومان نوشته اند بنده باید این را دنبال بکنم و متضح بکنم که من با وزیر مالیه در اینخصوص طرف هستم يك کسی بشماره من پول داده است و سند گرفته است و آن دوپست تومان است و یکی هم قبض او موجود است و یکی هم این است که وزیر مالیه چه وقت بمن پول یا حواله داده است که از کسی بگیرم اینها موجود هستند بیایند بگویند که ما فلانکس را حواله دادیم که بگیرد و یا اینکه خودمان باو دادیم و یکی هم اینک دوپست بوده است نه صد و هفتاد تومان است بنده ابدأ اطلاع ندارم که وزیر مالیه کیست و کی با او صحبت کرده ام و کی پول گرفته ام یکی هم اینست که از وکیل الرایا پول گرفته ام و بشخص ایشان تمسك داده ام و بعد از آن هم اقرار می کنم دوپست تومان است صد و هفتاد تومان نیست و هیچ ربطی باین حواله ندارد.

میرزا اسدالله خان - اینجا دو اشتباه شده است یکی راجع با آقای هشترودی و یکی هم راجع به حاجی خان اگر اجازه بدهید با کمال ملاحظه مختصراً رفع اشتباه بکنم.

رئیس - این مملکت روزنامه هم دارد هر چه میخواهید توضیح کنید بنویسید بدهید در روزنامه هادرج کنند تا رفع اشتباه شود چرا وقت مجلس را تلف میکنید.

میرزا اسدالله خان - فقط دو کلمه در مقام توضیح میخواهم عرض کنم.

رئیس - از مجلس رأی میگیریم اگر رأی داد شما که رفع اشتباه بنمائید داخل این مذاکره می شویم.

(بعد از مقداری مذاکره و اصرار رئیس اجازه داد)

میرزا اسدالله خان - در توضیح فرمایشات آن عرض میکنم این که فرمودند صد و هفتاد تومان نوشته شده است و دوپست تومان بوده است

صحیح است لکن وقتیکه ما بحساب حاجی و کپل - الرایا رسیدیم در حسابیکه ایشان در ضمن چهار ورقه بوزیر مالیه داده اند در آنجا اینطور نوشته اند در جزو قروض خودشان این را هم اظهار نموده اند ما هم آنرا جزو راپورت خودمان نوشتیم ولی آن پولهایی را که حساب میکنیم از این قرار است صد و هفتاد تومان آقای هشترودی دوپست و پنجاه تومان آقا میرزا اسمعیل نویری وغیره و دو فقره دیگر آنها حسابهایی است که شخصی است این است که بنام کمیسیون بنده میخواهم این رفع اشتباه را بکنم والان هم این را عرض میکنم آنها یک حساب می دانند ملتفت هستند که کسی که يك پولی را در يك جائی میگذارد و مخارجی هم که می شود مینویسد و چون این يك حساب درستی نبود نوشتیم این يك صد و هفتاد تومان را قبول نداریم و اگر وکیل الرایا بحساب شخصی دارند ربطی بحساب شبه ندارد

مستشار الدوله - من تعجب میکنم که يك همچو چیز خوبی در روز باید در مجلس مطرح مذاکره شود بنده که هنگامی که رئیس بودم دو فقره از حاجی و کپل الرایا پول گرفته یکی هفتاد تومان و یکی دوپست و پنجاه تومان این دوپست و پنجاه تومان داده شد بدونفر از و کلا که بروند بزنجان برای کاری يك مبلغی از آنرا برگردانند و هفتاد تومان داده شد و يك هفتاد تومان دیگری بنده از حاجی و کپل الرایا گرفته ام برای يك مصرفی که لزومی داشت و هیچ ربطی بحساب آنها ندارد و آن هفتاد بایستی باسم آقا شیخ محمد و آقا میرزا اسمعیل بنویسند که نوشتند و این دو فقره را بنده خودم حاضر بدم و هیچوقت مجلس را بیشتر از این ضایع نکنید.

[آقا میرزا ابراهیم خان تلگرافی را که از بغداد از طرف آیت الله خراسانی بتوسط آقای حاجی میرزا زین العابدین قم بمجلس رسیده بود قریب بمضمون ذیل قرائت کرد بمعموم مجاهدین اعلام میدارد که الیوم حفظ مملکت بتسلیم اسلحه ووا گذار نمودن بوزارت جنگ متوقف و اقدام در این امر واجب فوری است محمد کاظم خراسانی) شروع بشود در بقیه قانون اداری معارف گردید ابتداء راپورت کمیسیون معارف راجع بماده پنجم کمیسیون رجوع گردیده بود قرائت گردید کمیسیون پیشنهاد آقا سید حسین اردبیلی را قابل توجه دانسته بود ولی برای این که در موقع لزوم وزارت معارف حق داشته باشد مریض خانه برای خود تأسیس کند این جمله را تصویب کرده بود که در اول جزه هفتم از ماده پنجم گذاشته شود.

(و ایجاد مریضخانه هائیکه وزارت معارف تأسیس آنرا از طرف خود لازم بداند) بعد از مذاکرات لازم ملاحظات دقیقه رئیس در پیشنهاد فوق از مجلس اخذ رأی نموده با اکثریت رد شد ماده پنجم راپورت کمیسیون باضافه این جمله (و فرستادن شاگرد بخارج) در آخر جزه اول آن و حذف کلمه (مریضخانه) از اول جزه هفتم قرائت گردیده بدون مذاکره رأی گرفته شده با اکثریت تصویب شد.

ماده (۶) وظایف اداره اوقاف

در اینجا می نویسد تدارك و حمل برای مخارج ضروریه کسر بودجه و اجراء اصلاحاتی که در تکثیر عایدات و تقلیل مخارج ضرورت قطعی دارد در اینجا عرض کردم باید کابینه رأی خودش را بمجلس بگوید که این کابینه که آمده است و میخواهد برای مملکت کار بکند چه طور برای اصلاحات میخواهد محل تعیین کند بر مالیات می افزایند یا استقراض مینمایند تقلیل مخارج میکنند یا تکثیر عایدات استقراض هم اگر میخواهند بکنند استقراض خارجی است یا داخلی که بمحض اینکه پروگرام تصویب شد من از این هیئت وزراء سؤال کنم که شما در پروگرام خودتان نوشتید کسر بودجه را بپوشانید میخواهیم بدانیم چه اقدامی کرده اید آنوقت در جواب خواهید گفت صبر کنید تکثیر عایدات کنیم فرض میکنیم یک راهی فکر کردید و ما پیشنهادی کنیم که قرض از خارج میکنیم و رفتند دیدند که شرایط آن بزرگ است و یک چیزی نیست که ممکن باشد اقدام کرد آنوقت نمیدانیم از چه راهی می خواهید تدارك کنید و خواهیم دید که يك (پرورژه) يك نقشه برای آتیه ما پیشنهاد کرده اید که نمی توانید از عهده آن بر آید مثل اینکه همین طوری که در اینجا از حالا خودشان وعده می دهند تا دو سال دیگر بودجه بمجلس نخواهد آمد در صورتیکه مسلم میدانیم بودجه امساله کسر دارد و با اینکه عاقبت نمیدانم چه می بایست کرد و ما را در يك سنگلاخ خواهند انداخت که دچار خیلی ضرورت شویم پس استدعا میکنم که یک قدری ساده و صاف حرفهای خودمان را بزنیم مثلا هیئت وزراء بما بگویند که شما دیگر بودجه بمجلس می آید تا اینکه ما بدانیم بعد از شما بودجه بمجلس خواهد آمد و آنوقت ملتفت شویم که وزیر مالیه چه کرده است و چه داده است و دیگر بودجه سابق وزارت جنگ است و این جا اسم برده میشود از اردوی سی هزار نفری آن طوریکه بنده شنیده ام نه کرور تقریبا پول بشون داده میشود در صورتی که با همین پول ممکن است سی هزار قشون منظم بطرز جدید مرتب نمود میخواهم وزراء بطور وضوح بما بگویند که این نظام مرکب خواهد بود

از همین شش هزار امنیه دیگر نظامی نداریم و آن بودجه قدیم بکلی لغو خواهد بود آیا بنظر گرفته اند که همان بودجه قشونی مصارف خودش خرج شده یا يك بودجه جدیدی خواهند نوشت چیزی که بنظر بنده میرسد اینست که هیئت وزراء در مقابل مجلس دیپلوماسی بخرج ندهند بدانند که هیئت و کلاه از آنها چه خواهند خواست وزیر خارجه کمال دیپلوماسی را بخرج میدهند که اخراج قشون روس از مسلمات است اگر از مسلمات است چرا پس در اخراج آنها مسامحه میشود علت آن را بما بگویند که ما بدانیم دیگر در حراید ننویسند و ما بگویند که شما رفته اید خوابیده اید نمیتوانید کار بکنید و الا اگر میتوانید پس کی این قشون خواهند رفت و مدت او چقدر است این را بنده میخواهم که توضیح بدهند تا تکلیف ما هم معلوم شود دیگر اصلاح امور مالیه است يك چیزی است که دولت می تواند بودجه مملکت را مقابل کنند با فرانسه ولی باید يك سنگی را بردارند که

علامت زدن نباشد علامت زدن باشد و ما بدانیم که وزرای ما این را اقدام خواهند کرد مثلا در اینجا گفته میشود تفتیش راست است که در اصلاح امور مالیه تفتیش لازم است و یکی از کارهای مهم است و مسلم است که دوایر امروزه ما باید از نو ساخته شود ولی میخواهم بدانم بچه طریق خواهند ساخت در اینجا بگویند که فلان کار را در فلان جا می خواهیم بکنیم که ما هم دنبال اینکار را بگیریم و بنده می بینم يك کار موهومی را که هیچکس تصویب نمی کند طوری القا میکنند که هرگز اصلاح نخواهد شد و پوشانیدن کسر بودجه را که در نظر اکثر مختلف میشود باید از راه تحصیل او بر آمد نه اینکه یکمرتبه بما بگویند که هفده کرور کسر بودجه است

وقرض کنید که می خواهیم فلان کار را بانجام برسانیم من این را میگویم که امروز باید عاقبت کار را ملاحظه کرد که آخر کار پشیمانی سودی ندارد و خیلی حرفها است که از ما پنهان میکنند و اگر باین ترتیبی که پیش گرفته ایم یقین می دانم که هرگز به هیچ جایی نخواهیم رسید

وزیر پست و تلگراف - آنچه بنده از فرمایشات آقای میرزا اسدالله خان حس کرده ام بجز از اعتراض چیز دیگری نیست و هیچ دلیل دیگر ندارد برای اینکه فرمودند هیئت وزراء برای اینکه از کار طفره بزنند دیپلماسی بخرج می دهند عرض میکنم بهمین دلیل فرمایشاتشان اعتراضی است که میخواهند طرفشان هم اعتراض نماید طور دیگر جواب بدهد امروز هیئت و کلا تقویت از وزراء نمایند و فرمایشات حضرتعالی هم اگر در مقابل تقویت است اینطور نمی شود تقویت کرد حالا شروع میکنم اعتراضات جناب عالی را جواب بدهم در باب مستشارها اول ماده پروگرام در باب مستخدمین خارجه است وزرای شما کارهایی را که بعد از این باید اقدام نمایند تا اصول آنرا در يك لایحه که پروگرام یا مسلك هیئت مجریه است تقدیم مجلس نموده اند مجلس یا قبول میکند یا نمی کند اگر قبول کرد که لایحه آن تقدیم می شود و اگر رد کرد پروگرام دیگر پیشنهاد خواهد شد روز اول هم خاطر و کلاه مسبوق است عرض کردم وزراء میخواهند يك ترتیبی را در پیش بگیرند که از روی آن رفتار کنند در این پروگرام نمی دانم چه ملاحظاتی هست در اینکه این کابینه باید برای مملکت مستخدم از خارجه بیاورد حرفی است هیچ تصور نکنند که فشار است اگر نمایندگان تصور میکنند که فشار است لازم است عرض کنم دولت در کمال آزادی این لایحه را پیشنهاد کرده است و دلیل و براهین او هم واضح است دیگر در مسئله اصلاحات مالیه شرحی بیان کردند اصلاحات يك چیز معلومی نیست که در جزو پروگرام نوشته شود و اینکه اظهار می دارند ما مامیترسیم که باز يك ترتیب دیگری را پیشنهاد کنند اصلاح مالیه يك مسئله اساسی است که همه تصدیق خواهند کرد ولی اینکه در ضمن پروگرام نوشته شود این از جمله معالات است و می فرمایند که از روی چه ترتیبی اتخاذ میکنند این از وظیفه خودشان است در آن باب اقدام خواهند کرد و به مجلس ارائه خواهند داد یا استقراض است یا نوع دیگر البته بسته بر آید مجلس است اگر تصویب کردند

اقدام میشود و الا فعلا از فرمایشات آقای میرزا اسدالله خان اینطور فهمیده میشود که وزراء هر طور میلشان است رفتار میکنند مسلماً اینطور نیست هیئت وزراء هر اقدامی که بخواهند بکنند یکی یکی را بمجلس آورده ارائه میدهند و بعد از تصویب مجلس اقدام میشود مفاد و عبارت پروگرام مختاریت وزراء را نشان نمیدهند که بهر ترتیبی میخواهند استقراضی نمایند در مسئله نظام بعضی فرمایشات کردند آن با خود وزیر جنگ است که جواب بگویند و بنظر بنده آنچه توضیحاتی که آقای میرزا اسدالله خان میخواهند بدهند شد و باقی راهم همانطور که عرض کردم وزیر جنگ جواب خواهند داد باز عرض میکنم امروز یکموفی است که ما با هم باید کمک نمائیم اگر جناب عالی چیزی بنظرتان می آید بهیئت کابینه تشریف بیاورید نظریات خودتان را فرمائید با کمال امتنان رأی شما را میپذیریم و اعتراضات شما صحیح نیست برای این که از روزی که ما وارد در کابینه شده ایم شب و روز مشغول کار هستیم

میرزا اسدالله خان - بنده همه میدانند که مقصودم برخلاف اعتراض بوده است مقصودم این بود که طوری نشود که از فردا سؤال و استیضاح نمائیم تمام مقصود بنده این بوده است و یک دلیل بزرگی فرمودند که ما نمیتوانیم تمام جزئیات کار خودمان را بیاوریم پیشنهاد کنیم بنده عرض نکردم جزئیات کار را بمجلس بیاورند عرض کردم وزراء همینقدر نظریات خودشان را بگویند که بچه ترتیب میخواهند اقدام بکنند خیلی خیلی تعجب میکنم از يك وزیر که عریض بنده را اعتراضی مقایسه میکند

وزیر پست و تلگراف - باز هم بدبختانه عرض میکنم مقصود آقای آقا میرزا اسدالله خان اعتراضی است پروگرامی که از طرف هیئت وزراء پیشنهاد مجلس میشود رؤس مسائل است و بعد از تصویب شدن جزئیات آنرا پیشنهاد میکنند

وزیر جنگ - آنچه راجع بوزارت جنگ فرمودید عرض میکنم اعتراضی است و يك اشتباه بزرگی بر ایشان حاصل شده است اینکه فرمودند بودجه قدیم است یا بودجه جدید برای نظام خواهند نوشت فعلاً در همان بودجه قدیم اصلاحات خواهد شد میفرمایند که در نظام جدید خواهد بود یا قدیم عرض کردم که از همان محلی که قدیم گرفته میشد از همان محل نظام جدید گرفته میشود

رئیس - مباحثه پروگرام تمام شده و خیلی اشخاصی هم هستند که اجازه خواسته اند و از اینطرف هم وقت گذشته است و وزراء هم جلسه خصوصی تقاضا کرده اند حالا اگر میخواهید دوباره مذاکره نمائید ممکن است همین ورقه که در دست بنده است ضبط شود که در جلسه آتیه به ترتیب اجازه داده شود خواهش می کنم از نمایندگان باقی مطلب را بگذارند برای جلسه دیگر و مجلس را خصوصی نمایند

رئیس - دستور جلسه آتیه شور در بقیه قانون اداری معارف - بقیه مذاکرات در مراسم وزراء - از این ساعت مجلس خصوصی است

(مقارن ظهر مجلس خصوصی گردید)